

KANDIDATUPPSATS

Högskolan i Halmstad
Sektionen för hälsa och samhälle
Hälsopedagogiskt program
Kandidatuppsats, 15 hp
VT 2013

”Varför jag lära svenska...”
- några invandrarkvinnors syn på svenskspråksinlärning

Emma Törnblom

Handledare: Eva Flodin, Jeannette Sjöberg
Examinator: Vaike Fors

”Varför jag lära svenska...” -några invandrarkvinnors syn på svenskspråkinläring

SAMMANFATTNING

Studien tar reda på invandrarkvinnors upplevda resursbrist i Sverige, och hur detta skulle kunna påverka inläring av svenska språket. Fokusgruppsdiskussioner med invandrarkvinnor i ett projekt med syfte att lära ut svenska har gjorts. Informanterna hade stora begränsningar i svensk språkkunskap, och samtliga har ingen eller få års grundutbildning. Resultaten visar att det som mest motiverar kvinnorna till att vilja lära sig svenska är att kunna klara av vardagliga aktiviteter..

Nyckelord: Social resource theory, resursbrist, kontrollokus, motivation, svenskspråkinläring.

ABSTRACT

This study focuses on immigrant women in Sweden and how their perceptions of resource loss may affect their motivation to learn Swedish. Focus group discussions were conducted with immigrant women who partake in a Swedish language learning project. Their Swedish language skills were very limited, and all of them had no or very few years of elementary level education. Results of the study suggest that the strongest motivator to learn Swedish is its potential role in facilitating everyday activities.

Keywords: Social resource theory, resource loss, locus of control, motivation, Swedish language learning.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
2. Syfte, problemformulering och forskningsfrågor	3
2.1 Bakgrundsbeskrivning	3
3. Tidigare forskning	4
4. Teorianknytning	5
4.1 Social Research Theory	5
4.2 Motivation	5
4.3 Self-efficacy och locus of control	5
4.4 Meningsfullhet och delaktighet	6
4.5 Pedagogisk relevans	6
5. Metod	8
5.1 Tillvägagångssätt	8
5.2 Instrument	8
5.3 Kritik och begränsningar av kvalitativ metod	9
5.4 Bearbetning och analys	9
5.5 Urval och avgränsningar	10
5.6 Etiska ställningstaganden	11
5.7 Förförståelse	11
5.8 Metoddiskussion	12
6. Resultat	14
6.1 Resurser som påverkar livskvaliteten	14
6.2 Resursbrist	16
7. Diskussion	21
8. Slutsats	24
Litteraturförteckning	25
Bilaga 1: Följebrev	27
Bilaga 2: Diskussionsguide	28

1. INLEDNING

När man kommer som invandrare till ett nytt land krävs det en rad olika omställningar för att passa in i ett nytt samhälle och förstå en kanske helt annorlunda kultur än den man är van vid. Det nya samhället kräver att invandraren ska integreras med syfte att så småningom bli delaktig i samhället genom att arbeta för att försörja sig själv, och bidra med yrkeskompetens till samhället. Gruppen invandrare är alltså en grupp som riskerar utanförskap, och väldigt ofta på grund av att de inte behärskar det nya samhällets språk (www.migrationsinfo.se), ”språket är porten in i samhället”.

Att lära sig ett nytt språk kan vara svårt, speciellt för vuxen person. Det finns en mängd olika faktorer som påverkar vårt beteende och våra känslor, och som även påverkar inlärningsförmågan. Motivation är bl.a. en sådan påverkans faktor som styr individens beteende och anger mål i livet (Ryan & Deci, 2000). Målet kan se olika ut beroende på vilket slags behov en individ vill uppnå.

Denna studie begreppsliggör mål som ’sociala resurser’ - definierade som “...any commodity—material or symbolic— which is transmitted through interpersonal behavior” (Foa & Foa, 1976:36); se vidare beskrivning under sektion 2.2]. Sociala resurser är företeelser som människor eftersträvar att erhålla och inneha, och som har konsekvenser för individens levnadsvillkor och livskvalitet i den nya kulturen. Som ett illustrerande exempel kan vi tänka oss hur lätt brist på resursen ’information’ skapar svårigheter i olika sociala sammanhang: kontakter med vårdcentral kunskap om ens rätt till vård, hur man pratar i telefon, hur man ber om vägbeskrivning, etc. Ju större språkkunskap man besitter, desto lättare är det naturligtvis att skaffa olika typer av information som underlättar ens samhälleliga existens. Andra sociala resurser som Social Resource Theory bygger på är affekt, varor, pengar, tjänster, och status (Foa & Foa, 1976).

När det gäller språket som *medel* till att uppnå andra mål (snarare än språket i sig), är det viktigt att fråga sig exakt vad det är man vill ha/uppnå/skaffa sig och varför. Ett övergripande svar är att ens livskvalitet och välbefinnande är beroende av hur mycket av olika typer av sociala resurser man har (Hobfoll, 2002). Människor lider ofta brist på vissa resurser. Detta gäller i hög grad för invandrare som i och med utvandringen från sitt hemland förlorar tillgång till sociala kontakter, vänner, tjänster, status (kanske man t.o.m. blir utsatt för fördomar och diskriminering i det nya landet), Man får ofta också en sämre ekonomisk situation. Ökade brister på olika resurser resulterar i försämrade livsvillkor vilket i sin tur skapar en önskan att (återigen) få tillgång till det som saknas (Hobfoll et al., 2003).

Hur påverkar olika resursbrister viljan/motivationen att lära sig det språk som talas i det nya landet man invandrar till?” Man kan anta att ju allvarligare eventuella resursbrister upplevs, desto större blir troligen motivationen att lära sig svenska språket, om det ses som medel till att få tillgång till saknade resurser.

Intressant är även om motivationen att lära sig svenska språket är av den inre eller yttre kategorin. Det är naturligtvis också möjligt att man drivs av båda typer av motivation (Ryan & Deci, 2000). I detta sammanhang skulle det innebära att invandraren ifråga inte bara tycker att själva språkinläringen är belönande i sig (angenäm, kul, etc. – dvs. inre motivation), och att det är därför man deltar i svensk språk undervisning, utan också att språkkunskapen är användbar och viktig som ett medel till andra mål och sociala resurser (dvs. yttre motivation), vilka i sin tur bidrar till bättre livsvillkor och livskvalitet. Kunskap om vilka motivationsfaktorer som främjar inläring är värdefulla för att kunna utveckla

pedagogiska modeller för språkinlärning som utgår ifrån individens egna motivationsfaktorer. Studien belyser vilka sociala resurser invandrarkvinnor upplever sig ha brist på, vilket är värdefull kunskap i arbetet med att integrera invandrare i ett nytt samhälle genom språket.

2. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Det övergripande syftet med denna studie är att beskriva hur kunskap i svenska språket värderas av invandrarkvinnor.

Två forskningsfrågor är av särskilt intresse för denna studie:

1. Hur viktiga upplevs olika typer av sociala resurser vara för livskvaliteten och välbefinnandet?
2. Av vilka slags resurser, och i vilken utsträckning, upplevs det finnas brister?

2.1. Bakgrundsbeskrivning

Projektet där kvinnorna deltar syftar till att hitta en utbildningsmetod (baserat på suggestipodi som är en pedagogisk modell där man ”lär med alla sinnen”) för att lära invandrarkvinnor som står utanför arbetsmarknaden svenska, men även att bilda dem i entreprenörskap och svensk kultur. I projektet vill man även ta fram outnyttjad informell kunskap som dessa kvinnor från olika kulturer besitter, och använda dessa kunskaper i sociala företag. Ett exempel är cafeet där några kvinnor får möjlighet att arbetsträna genom att både baka och driva cafeet. Visionen är att kvinnorna själva ska kunna starta företag, vidareutbilda sig eller hitta ett arbete.

Kvinnorna kommer från olika kulturer och behärskar många olika språk, vilket projektet ser som en tillgång när det gäller bl.a. att förmedla kunskap om svensk kultur till sina landsmän.

3. TIDIGARE FORSKNING

Carlson (2003) har i sin avhandling ämnat att ge en bild av SFI som utbildningsinstitution. Hon har bl.a. intervjuat invandrar kvinnor som deltagit i utbildningen för att få en uppfattning om deras tankar gällande svenskspråksinlärning. Resultatet av de intervjuer som har gjorts tyder på att kvinnorna i första hand upplever att de fått mer kontroll över sin vardag genom sin svenska språk kunskap. De menar att de inte längre är beroende av hjälp från andra med t.ex. läkarbesök eller att gå och handla i en affär, och en del talar även om bättre självförtroende. Carlson (2003) menar även att kvinnorna definierar att kunna svenska är när ”man klarar sig” i olika situationer, detta tyder på att språket har betydelse för kvinnorna i de sammanhang där de behöver den, och kan tyda på att de lär bäst när kunskapen blir relevant.

En annan studie av Nesdale & Mak (2004) visar att kunskap i det nya hemlandets språk påverkar den psykologiska hälsan positivt. Nesdale & Mak (2004) talar alltså också om förbättrat självförtroende genom att ha lärt sig det nya språket. Studien visar även att detta påverkar självförtroendet mer än känslan av tillhörighet till det nya samhället, eftersom att ha lärt sig ett språk är tillfredsställande på ett mer personligt plan (Nesdale & Mak, 2004) . Här kan det handla om *self efficacy*, man känner att man behärskar något och kan klara sig själv, vilket ger självförtroende (Bandura, 1997), och inre motivation då det handlar om självförverkligande genom självförtroende.

Ytterligare en studie, (Nawyn et.al. 2012) diskuterar hur samhället ser på språk som en resurs för individen att bli *ekonomiskt* självständig och bidra till samhället, men att man då förbiser en viktig del av integrationsprocessen genom att inte se till den invandrades *sociala kapital*. Godfrey (2008) definierar ”*social capital*” som resurser i form av det utbyte personen får av andra människor. Med ett alltför snävt fokus på ekonomiska resurser glömmer man gärna betydelsen av mera 'relationsnära' resurser som de partikularistiska (t.ex. affektion och respekt).

Att som invandrare lära sig det språk som råder i det nya landet ger bra resultat för integrationen. Och enligt Nawyn et. al. (2012) känner dessa individer att de genom språket kan öppna dörrar som ger dem möjlighet att tillgodose sina basala vardagliga behov, vilket gör att de lättare kan navigera sig fram i samhället. Studien gick ut på att undersöka en grupp som kände sig isolerade från samhället på grund av bristande språkkunskaper i mottagarlandet. Resultaten visar att invandrarna värderar språkkunskapen som en *social* resurs och inte som en *ekonomisk* resurs (Nawyn et.al., 2012).

4. TEORIANKNYTNING

Nedan förklaras de teorier och begrepp som valts som grundpelare för intervjuerna och för att skapa förståelse för det insamlade materialet. Även relevant tidigare forskning kring ämnet redovisas.

4.1 *Social Resource Theory*

Foa & Foa (1976) har föreslagit att interaktion mellan människor baseras på utbyten som inbegriper sex sociala resursklasser: affect/kärlek, status, tjänster (som är partikularistiska, dvs. deras värde påverkas av givarens identitet och/eller relationen mellan givare och mottagare), information, varor, och pengar (som är universalistiska, dvs. deras värde är mindre eller inte alls beroende av vem givaren är eller den sociala relationen mellan givare och mottagare). Människor behöver i olika utsträckning ha tillgång till dessa resurser vilket alltså möjliggörs via social interaktion (Foa & Foa, 1976). Om en individ erhåller eller förlorar någon av dessa resurser påverkas bl.a. välbefinnandet. Brist på olika resurser resulterar i olika typer av social exkludering. Som ett exempel medför åldrande ofta exkludering från en rad olika sammanhang vilket i sin tur resulterar i förluster av flera resurstyper, t.ex. pengar om pensionen inte räcker till, social status, eller affekt som kanske inte är den samma som när man var yngre. I den invandrades fall kan det t.ex. handla om resursbortfall i form av information på grund av att denne inte behärskar språket, även t.ex. förlust av sociala relationer (släkt och vänner befinner sig kanske i ett annat land, och man har svårigheter med att skapa nya sociala relationer i det nya hemlandet på grund av bl.a. språket eller materiella ägodelar.

4.2 *Motivation*

Alla har vi olika motiv som driver oss att agera på olika sätt (Ryan & Deci, 2000). Det måste finnas ett mål och en mening (dvs. motivation) för att vi ska utföra en handling. Motivationen kan vara av den inre kategorin (*intrinsic motivation* - personen utför handlingen för att den i sig är belönande) eller den yttre (*extrinsic motivation* - personen utför handlingen eftersom den leder till yttre belöningar som t.ex. en löneförhöjning) (Ryan & Deci, 2000).

4.3 *Self-efficacy och locus of control*

Self-efficacy är ett viktigt begrepp i Bandura's (1997) Social Cognitive Theory och definieras som individens bedömningar av sina förmågor att organisera och utföra handlingar (1997:26). Begreppet är besläktat med ett annat liknande begrepp, kontrollokus (LOC, locus of control; Rotter, 1982), och båda dessa begrepp knyter an till Social Resource Theory, eftersom en individ som har rik tillgång till en rad olika typer av sociala resurser också har en känsla av en högre grad av self-efficacy och intern kontrollokus än en individ som upplever resursbrister. En individ som är resursstark har alltså en större grad av kontroll över sin tillvaro och en fastare anknytning mellan medel och mål (Foa & Foa, 1976).

Begreppet kontrollokus kommer från Rotter's (1982) Social Learning Theory och syftar på individens åsikt att olika händelser antingen resulterar pga hennes egna handlingar (s.k. intern kontrollokus) eller pga externa faktorer (t.ex. ödet eller chansartat) över vilka hon

inte har någon kontroll (s.k. extern kontrollokus). En studie av Harvey & Thomas (2004) visade att individer med intern lokus klarade akademiska uppgifter bättre och hade effektivare 'coping' strategier och psykologisk anpassning än de med extern lokus. MacArthur & MacArthur's (1999) studie fann positiva samband hos minoriteter mellan intern kontrollokus och emotionell hälsa, mental hälsa, upplevd fysisk hälsa, studieresultat och socioekonomisk status.

4.4 Delaktighet och meningsfullhet

Det finns ett antal studier som visar att social exkludering från storsamhället inte är gynsam för hälsan (se t.ex. Molin, Gustavsson & Hermansson red 2008). Förutom känslan av exkludering från samhället försvårar detta för invandrare att tillgodose sig basala behov som t.ex. besöka vårdcentralen, göra inköp och andra vardagliga aktiviteter.

Dewey (1998) menar att delaktighet är en viktig del för att individer ska känna att de har ett mänskligt värde. Utan medbestämmande till exempel skapas ingen mening med kunskapen. Att lära sig något blir bara ett nödvändigt ont för att klara av olika krav (i detta fall från samhället; en genomgången sfi-kurs kan vara ett villkor för att få ekonomiskt stöd t.ex.). Aktiviteter som att lära sig något och uppnå ett självförverkligande är sociala aktiviteter (Egidius, 2000), och måste förstås på detta sätt för att kunna förmedla kunskap.

Språk ses ofta som ett symboliskt maktmedel. Den som behärskar språket kan få tillgång till fler av de sociala resurserna och större delaktighet än någon som inte kan göra sig förstådd, enligt Freinet (Egidius, 2000) bör man ur ett maktperspektiv ta språkets betydelse på större allvar. Invandrare hamnar alltså genast i en lägre position i samhället enbart av denna orsak, vilket inte är en bra grund att utgå ifrån när det redan kan vara tillräckligt svårt att försöka anpassa sig till en ny kultur och ett nytt samhälle. Studier av Hobfoll och hans medarbetare (2002, 2003) visar att avsaknad av sociala resurser kan bidra till marginalisering (social exkludering) och ohälsa.

4.5 Pedagogisk relevans

Pedagogik som vetenskapligt ämne handlar om att försöka förstå och bilda kunskap om de processer som formar och förändrar människor i olika sociala, kulturella och historiska sammanhang (Svensson, 2009). Pedagogiska processer sker ständigt på såväl samhällsnivå, som grupp- och individnivå. Det är genom interaktioner som pedagogik (ur ett socialkonstruktivistiskt perspektiv) som individers roll och identitet skapas (Trost, 2004). Studien hör hemma i det pedagogiska fältet eftersom den berör inlärning och fokuserar faktorer (dvs. brist på olika typer av sociala resurser) som kan främja motivationen till svenskspråksinlärning.

Sociala resurser är socialt konstruerade, dvs deras tolkning styrs av kulturella faktorer, tidigare erfarenheter och värderingar som individen bär med sig (Foa & Foa, 1976). Denna studie undersöker hur de sociala resurser som invandrarkvinnorna upplever sig inneha eller sakna påverkar deras syn på hur meningsfull språkkunskap i svenska är. Om språkkunskapen inte anses ha något värde som medel till att få tillgång till resurser man anser sig behöva, kan detta resultera i sämre förutsättningar och ett ointresse för att lära sig språket.

En studie av Harvey & Thomas (2004) visade att minoriteter som hade levt under auktoritetens förtryck hade i mindre utsträckning de medel eller den beslutsamhet som krävs för att kunna utveckla en tillförsikt till att man genom sina egna handlingar själv kan uppnå

eftersökta mål (se nedan för en diskussion om begreppet Locus of Control). Flera av de invandrarkvinnor som deltog i min studie har tidigare levt under olika typer av förtryck.

Några exempel på pedagogiska insikter som följer av detta resonemang kan nämnas. Man kan utveckla metoder som tränar förmågan att se kopplingar mellan språket som medel och de olika typer av mål (t.ex. i termer av Foa's resursklasser) man vill uppnå och därigenom skapa/öka motivationen till språkinlärning. Positiva erfarenheter som resulterar av ökad språkkunskap medför sannolikt även en förskjutning från extern locus of control (som verkar passifierande) till intern locus of control (dvs. självkontroll som aktiverar egna initiativ och handlingar) – se nedan diskussion av begreppen. Pedagogiskt sett handlar detta generellt om information, lärande, empowerment och skapande av positiva feedbackprocesser.

5. METOD

Svensson & Ahrne (2011) menar att genom kvalitativa metoder kan forskaren få en bättre förståelse för utsatta gruppers omständigheter och villkor. Denna studie är enbart av kvalitativ karaktär eftersom det handlar om individers upplevelse av en situation, vilket i många fall kan vara svårt att fånga via en enkät. Kvantitativa metoder tror jag hade begränsat empirins uttömlighet, dvs. mängden av information om de studerade omständigheterna (Svensson & Ahrne, 2011). Studien har baserats på diskussioner och intervjuer med både deltagarna och cirkelledarna i projektet. Enkätfrågor kunde ha konstruerats för att svara på mina tre forskningsfrågor, men denna datainsamlingsteknik hade givit mindre och mer svårtolkad information i jämförelse med intervjuer. En metod som hade varit ännu mindre lämplig i detta sammanhang är den experimentella.

Studien är en beskrivning av verkligheten som den *upplevs* av respondenterna, och utgår från en deduktiv ansats som innebär att jag vill 'pröva' de teorier jag har valt att utgå från med empiri (Åsberg, R. 2000). En induktiv ansats hade betytt att förutsättningslöst ge sig in i empiri, och utefter det skapa teori (Åsberg, R. 2000).

5.1 Tillvägagångssätt

Datainsamlingen har skett genom fokusgruppsdiskussioner och med kvinnorna i projektet. I en fokusgruppsdiskussion sker interaktioner mellan deltagarna och forskaren kan få reda på tankar, perspektiv och värdering som råder bland deltagarna (Dahlin-Ivanoff, 2011). Deltagarna genererar alltså fram information genom varandra i diskussionerna. Metoden har varit bra eftersom det gav mig större möjligheter att förstå vad kvinnorna verkligen ville få fram, genom att deras kunskap i svenska är begränsad krävdes ibland en längre dialog kring frågorna för att förstå vad de menade.

Vid fokusgruppsdiskussionerna använde jag mig av anteckningar och ljudinspelning när det var lämpligt. Ljudinspelning styrdes av diskussionernas karaktär, jag gjorde inte ljudinspelning under vissa stunder då känsliga ämnen berördes som handlade mer om deras privatliv, även om det stundvis var relevant för mina forskningsfrågor, vilket jag även talade om. Men kvinnorna har godkänt att jag med egna ord i studien skildrar dessa berättelser utan att det kopplas till en viss individ. Under diskussionerna har jag haft forskningsfrågor och diskussionsguide som stöd, och antecknat eller spelat in citat som direkt går att koppla till teoretiska begrepp. Diskussionerna och intervjuerna har varit flexibla och lämnat möjlighet för nya frågor som uppstod under diskussionstillfällena.

5.2 Instrument

Instrumentet som har använts består av en diskussionsguide med allmänna frågor för att sedan ledas in på mer specifika frågor som uppstått under diskussionerna. Dessa följdfrågor har varierat något eftersom det har varit olika kvinnor för varje fokusgrupp.

De allmänna frågorna är uppdelad utifrån studiens tre forskningsfrågor, och lyder som följande:

1. Vad behöver du för att du ska känna dig nöjd och kunna fungera bra i din tillvaro i Sverige?

(Forskningsfråga 1: Hur viktiga upplevs olika typer av sociala resurser vara för livskvaliteten och välbefinnandet?)

2. *Upplever du att något fattas dig för att du ska kunna känna dig nöjd och fungera bra i din tillvaro i Sverige?*

(Forskningsfråga 2: Av vilka slags resurser, och i vilken utsträckning, upplevs det finnas brister?)

5.3 Kritik och begränsningar av kvalitativ metod

All kvalitativ forskning har den nackdelen att det inte går att undgå de egna värderingar och erfarenheter som forskaren själv besitter, vilket innebär att forskaren omedvetet eller ej påverkas av egna känslor under forskningsprocessens gång (Åsberg, 2000). Detta kan vara både en för och nackdel. Forskarens egna erfarenheter kan begränsa vilka detaljer som uppmärksammas och vilken data som får mest plats i studien, men kan även uppmärksamma värdefull empiri tack vare tidigare kunskap. Även i analysarbetet bör forskaren vara kritisk och objektiv för att inte tolka empirin till t.ex. sitt eget intresses fördel, eller dra för snabba slutsatser baserade på egna erfarenheter och tolkning av dessa (Dahlin-Ivanoff, 2011). Men utan forskarens egna erfarenheter skapas heller ingen dynamik i datainsamlingen, inga nya idéer, frågor eller insikter skulle heller uppstå (Fejes & Thornberg, 2009).

I min egen roll som forskare har jag varit medveten om att mina tidigare erfarenheter och värderingar kan ha påverkat tolkningen av empirin, men upplevde ofta att denna erfarenhet från olika kulturer hjälpte mig att förstå kvinnornas resonemang bättre, och i vilka värderingar dessa grundar sig i.

5.4 Bearbetning och analys

Inom kvalitativ forskning analyseras data utefter de teman eller kategorier som visar sig när forskaren bearbetar materialet (Maykut & Morehouse, 1994).

Ljudinspelning av fokusgruppsdiskussionerna har transkriberats för att sedan kunna utläsa vilka kategorier eller ”teman” som återkommer hos i diskussionerna med kvinnorna. En transkriberingsmall har inte varit speciellt aktuell, men de citat som jag låtit ingå i studien har inte skrivits om för att stämma grammatiskt, vilket kan tyckas vara mindre läsvänligt, men jag anser att det skapar en bättre bild av situationen. Jag har dock lagt vikt vid att vara konsekvent och noggrann med min analys metod, vilket Tholander & Thunqvist C. (2009) förespråkar. Anteckningarna består av stödord och citat som har varit mycket användbara, och bakats in i den övriga datan.

Goda trovärdiga resultat i sin forskning och datainsamling får forskaren om denne tar för vana att ständigt, under hela forskningsprocessen, reflekterar över sina tillvägagångssätt och metodval, sina perspektiv och de egna värderingarna. Vidare bör forskaren vara medveten om hur han/hon influeras av aktörerna, och hur han/hon influerar aktörerna (Fejes & Thornberg, 2009). Datainsamlingen styrdes mycket av vad jag bedömde vara passande i situationen, och de samtalsämnen som diskuterades i grupperna fick avgöra hur mina frågor skulle formuleras. Det har även varit viktigt att under vissa diskussioner ha känsla för vilken tidpunkt under diskussionerna som det kan vara känsligt att fortsätta driva frågorna som hör till studien. En del tid har som tidigare nämnt ägnats åt kvinnornas individuella tankar och

erfarenheter kring olika upplevelser i allmänhet.

5.5 Urval och avgränsningar

I kvalitativa studier görs ett strategiskt urval baserat på var forskaren tror sig kunna studera ett fenomen (Maykut & Morehouse, 1994). Jag har valt ut tio invandrarkvinnor som deltar i en lärandemiljö, och där kvinnorna har varierande grader av kunskap i svenska. Deltagarna i det projekt där föreliggande studie genomförts har redan genomgått sfi ('svenska för invandrare' - första "anhalten" i integrationsprocessen) men har fortfarande en mycket begränsad kunskap i svenska.

En orsak till varför studien enbart berör invandrarkvinnor är att jag tidigare haft kontakt med gruppen och har fått godkänt att göra min studie där. En annan orsak är att rapporter (SOU 2012) visar, att invandrarkvinnor har större svårigheter att komma ut i arbetsmarknaden i jämförelse med män. Sådär beskrivs kvinnors situation i en utredning från 2012 av SOU (statens offentliga utredningar): "...utrikes födda kvinnors lägre sysselsättning inte främst kan förklaras av bristande vilja att arbeta eller stora familjer. I stället visas att kvinnor systematiskt får ta del av ett senare och sämre stöd för etableringen" (SOU 2012). Gruppen som jag studerat är en utsatt grupp som riskerar utanförskap bl.a. på grund av språk- och kommunikationssvårigheter som hindrar dem från att delta i samhället på ett tillfredsställande sätt.

Invandrarkvinnorna som deltagit i studien har ingen utbildning i Sverige (förutom sfi), och har inte heller haft arbete i Sverige. Samtliga har allt från obefintlig i utbildning till åtta års grundskoleutbildning i sitt hemland. De flesta av kvinnorna har arbetat i hemmet där de har haft/har hand om de vardagliga sysslorna såsom matlagning, bakning, städning och barn och familj.

Åldrarna sträcker sig från 25 till 65 år, en del kommer alltså att nå eller ha nått pensionsålder under tiden de deltar i projektet. De flesta har barn och är gifta. Psykisk ohälsa förekommer i den studerade gruppen. En del har trauman bakom sig från hemländerna som fortfarande behöver bearbetas, kanske speciellt gällande tre av kvinnorna som är änkor till följd av krig i hemlandet.

Jag redovisar ålder, familjesituation och ursprungsland för var och en av kvinnorna nedan. Tyvärr har jag inga uppgifter om hur länge varje person har bott i Sverige, och jag avsåg heller inte att analysera datan på grundval av en sådan indelning. Den 'naturliga' eller intressantaste jämförelsen mellan kvinnorna avseende de tre forskningsfrågorna rörande vikten av svenska språkkunskaper hade varit på basis av deras ursprung (nationalitet och/eller kultur). Men eftersom mitt urval endast består av 10 kvinnor och de dessutom kommer från 8 olika länder, kan jag inte genomföra en meningsfull sådan analys. Eventuella skillnader mellan individerna kan givetvis bero på flera andra faktorer än kulturell bakgrund (t.ex. utbildningsnivå, ålder, attitydskillnader, religion, etc.).

Anledningen till att jag uppger de deltagande kvinnornas ålder, familjesituation och ursprungsland (även fast betydelsen av dessa uppgifter för innevarande studie f.n. är oviss) är att en beskrivning av en studies deltagare alltid är av vikt. Detta beror på att vetenskaplig kunskap är kumulativ, och om eventuella vidarestudier eller replikationer av en studie skall kunna utföras, så måste så mycket information som möjligt finnas tillgänglig om hela forskningsdesignen (Kullberg, 2004). Dessutom fungerar informationen om innevarande

studie syftet att uppmärksamma eventuella framtida forskare och läsare av denna rapport på att resultatet inte kan generaliseras till andra (och kanske inte ens liknande) grupper av människor. Resultaten av denna studie kan naturligtvis än mindre generaliseras till en motsvarande grupp män på grund av både könsrollskillnader och samhällsstrukturer. Dessa ger män och kvinnor olika förutsättningar angående bland annat inträde på arbetsmarknaden. Dessa omständigheter ger upphov till delvis olika problemsituationer för män och kvinnor och därmed olika reaktioner och problemlösningstrategier.

K1: 25 år, 1 barn, gift, ursprungsland Kurdistan.

K2: 28 år, 2 barn, gift, ursprungsland Irak.

K3: 34 år, 2 barn, gift, ursprungsland Irak.

K4: 45 år, 4 barn, gift, ursprungsland Somalia.

K5: 48 år, 2 barn, änka, ursprungsland Kosovo.

K6: 49 år, 2 barn, änka, ursprungsland Serbien.

K7: 52 år, 2 barn, gift, ursprungsland Kenya.

K8: 64 år, änka, ursprungsland Ungern.

K9: 64 år, 2 barn, skild, ursprungsland Bosnien.

K10: 65 år, 1 barn, änka, ursprungsland Bosnien.

5.6 Etiska ställningstaganden

För att skapa ett etiskt värde (Thornberg & Fejes, 2009) i studien har jag följt vetenskapsrådets etiska principer, informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet, 2002). Hänsyn till deltagarnas önskemål om anonymitet tagits, och försäkran om konfidentialitet. Eftersom studien är av kvalitativ karaktär och innebär diskussioner och frågor angående individers tankar och känslor måste personerna i fråga godkänna att bli studerade och intervjuade och få förklarat för sig varför, och framför allt vad studiens resultat ska användas till. Deltagarna har upplysts att datan hanteras konfidentiellt och är inte till för allmänheten. Eventuella citat och svar från enkätundersökningen i rapporten kommer inte kunna kopplas till de olika deltagarna.

Gruppen arbetslösa invandrarkvinnor är även en grupp i utanförskap, och därmed sårbar på olika sätt. En aspekt som jag har haft i åtanke är att diskussionerna kan ha lett till att nya tankar hos kvinnorna dyker upp, vilket skulle kunna påverka dem emotionellt och röra upp känslor kring sin situation som de kanske inte tidigare reflekterat över. I en sådan situation är det av stor vikt att ledaren är kompetent och erfaren (Dahlin-Ivanoff, 2011). Därför bad jag om att få utföra diskussionerna tillsammans med ordinarie cirkelledare (som deltagarna redan är förtrogna med). Men blev snabbt varm i kläderna och utförde de flesta diskussionstillfällena på egen hand. Tidigare erfarenheter påverkade troligen känslan för situationen.

5.7 Förförståelse

Enligt Kullberg (2004) är förförståelsen av ett ämne viktigt att reflektera över, speciellt i

kvalitativa studier, eftersom forskarens intresse har betydelse för upphovet till en studie och påverkar utifrån vilket perspektiv forskningen belyses.

Mina utgångspunkter grundar sig i olika möten med invandrare och deras olika historier som har bidragit till mitt intresse för integrationsfrågor genom åren. Jag har bott i invandrartäta områden under många år, bl.a. Bergsjön i Göteborg, och på nära håll upplevt olika problem som uppstår när en grupp befinner sig i utanförskap på grund av annat etniskt ursprung, och inte kan det nya samhällets språk. Språket menar jag är porten in i samhället, kan man inte språket blir det väldigt svårt att ta sig ur utanförskapet som kan bidra till ohälsa pga t.ex. en sämre socioekonomisk ställning (Hobfoll, 2002).

Jag har träffat en del invandrare som har genomgått en sfi utbildning (som är en begränsad kort period, och ett krav från staten för att få ekonomiskt bistånd under den tid man inte kan arbeta. Och efter utbildningen är det tänkt att man ska söka arbete), ingen av dessa har fått arbete, och de anser själva att det beror på att de inte kan svenska tillräckligt bra. Inte heller har jag upplevt en entusiasm gentemot att vilja lära sig språket, oavsett om dessa individer som jag har mött kommer som flykting undan krig, eller frivilligt.

Jag tror att en del utbildningssystem med syfte att lära ut svensk för invandrare bör se över sina metoder och hitta nya pedagogiska arbetsätt som för de studerande skapar en mening med svensk kunskapen, att man anpassar metoden efter hur individen ser på kunskapen, genom att förstå vad han/hon vill använda kunskapen till.

Dessa ideer fick jag efter att ha varit i kontakt med ett projekt som lär ut svenska till invandrarkvinnor efter deras egna förutsättningar. De grundar sig även på mitt intresse att vilja undersöka vilken metod de använder sig av, och hur invandrarkvinnorna där ser på svenskspråkkunskap.

5.7 Metoddiskussion

Som ovan nämnts är ämnet och målgruppen invandrare som jag har valt att studera inte obekanta för mig. Jag har sedan tidigare en uppfattning och förståelse för invandras situation och för hur de problem som behandlas i studien uppstår och upprätthålls genom olika erfarenheter. Jag har försökt förhålla mig objektiv i forskningsprocessen, men är medveten om att mina egna trosföreställningar kan ha påverkat den empiri jag valt att låta utgöra studien. Att forskaren försöker hålla sig så objektiv som möjligt innebär att man minskar risken för att egna värderingar påverkar resultatet och forskningsprocessen (Svensson & Ahrne, 2011). Men jag har även upplevt att studien har kunnat gynnas av mina tidigare erfarenheter. Vissa saker kanske inte blir belysta på samma sätt utan forskarens egna erfarenheter, som bl.a. Åsberg (2000) påpekar. Dels för att jag är bekväm i målgruppen, vilket jag är övertygad om att de känner av, och vilket gör att de kunnat slappna av på så sätt att de känt förtroende att diskutera olika saker med mig.

Studien är baserad på min egen tolkning och hur jag har uppfattat vad kvinnorna beskriver. Den sociala resursteorin som jag har valt att använda som redskap för att belysa vilka faktorer som kan spela roll vid språkinlärning går även att tolka annorlunda. Exemplet om några kvinnors önskemål om att skaffa sig körkort har jag t.ex. kategoriserat under sociala resursen *status*, eftersom detta kommit på tal då vi diskuterar saker kring att skaffa arbete. Men arbete betyder i sin tur att man får lön, vilket skulle kunna innebära att det är *pengar* man saknar. Ytterligare en tolkning skulle kunna vara att körkortet innebär att man kan hälsa på släkt och vänner som man saknar oftare, och då handlar drivkraften istället om behov av socialt umgänge, och körkort skulle då bättre klassificeras som *affekt*, eftersom körkortet då

ses som ett medel för att nå ett mål. Även *status* kan vara aktuellt då man känner att man innehar detta körkort och behärskar bilkörning (Törnblom & Kazemi, 2012).

Klassifikationsschemat som jag ställt upp är alltså inte perfekt eftersom en del saker som kvinnorna tar upp kan kategoriseras under fler än en resurs. Medel och mål kan även tänkas styra över huruvida motivationen är av den inre eller yttre kategorin (Ryan & Deci, 2000).

Datainsamlingen har varit den svåraste delen i forskningsprocessen. Då kvinnorna har stor begränsning i svenska språket har det varit svårt att klargörs för vad jag menar med de frågor jag ställt, och många gånger har jag fått gå vidare till nästa fråga. Även har mycket tid gått till att förklara vad olika ord betyder och innebär, för att skapa ett sammanhang i diskussionsfrågorna som gruppen fått resonera kring och svara på. Till viss del har jag kunnat utgöra vilka svar de gett mig genom kroppsspråk och ibland genom vissa ord på deras egna språk, som t.ex. "haram" som på arabiska innebär att något är förbjudet (enligt islam som är religionen i vilken man använder detta uttryck).

6. RESULTAT

Syftet med denna studie var att beskriva hur kunskap i svenska språket värderas av några invandrarkvinnor, och hur det påverkar inlärningen och välbefinnandet. I detta kapitel presenteras de sociala resurser som invandrarkvinnor värdesätter och upplever brist av.

Dåliga eller inga kunskaper i svenska språket försvårar kommunikation vilken är en viktig förutsättning för förmågan att få tillgång till de resurser som personen anser nödvändiga för en acceptabel livskvalitet. Insikten att ens språkkunskap är ett effektivt redskap via vilket man kan förmedla den information som möjliggör införskaffande av önskade/nödvändiga sociala resurser (vare sig det rör sig om pengar och varor eller tjänster, respekt, och varma relationer) ökar sannolikt motivationen till språkinlärning. På grund av dessa kopplingar är det viktigt att utvärdera (1) vilka resurser som anses vara viktiga och (2) vilka man lider brist på (dvs. svara på forskningsfrågorna 1 och 2; se sidorna 5 och 10). Mina forskningsfrågor berörs i de följande avdelningarna, dvs. respektive 6.1 och 6.2.

6.1 Resurser som anses viktiga för livskvaliteten

När det gäller första forskningsfrågan så tycks deltagarna generellt sett värdesätta både partikularistiska (mjuka) och universalistiska (hårda) resurser. Men vad som tycks vara mest framträdande är deltagarnas beskrivning av hur viktigt det är att kunna ta del av *information* som rör bl.a. möjligheter till arbete, kommunikation på vårdcentral och olika myndigheter, kunna göra inköp och hjälpa barnen i skolan, vilka är saker som är av "hård" karaktär och platser bland de universalistiska resurserna.

Resultatet av studien visar att kvinnorna värdesätter *information, varor, affekt, pengar och tjänster* (översatt till sociala resurser) som tillhör både de partikularistiska sociala resurserna, alltså "mjuka" resurser, och universalistiska "hårda" resurserna.

Kvinnorna fick i gruppen diskutera fram vad de ansåg vara viktigt för livskvaliteten att få tillgång till. Följande saker konstaterades vara viktiga att kunna göra:

- Skaffa körkort
- Förstå information från myndigheter (främst socialförvaltningen och försäkringskassan).
- Hjälpa barnen (de som har barn, och främst saker gällande barnens skolgång).
- Skaffa arbete
- Handla mat, kläder och annat.
- Kontakta vårdcentralen och förstå vad läkare säger.
- Skaffa svenska vänner
- Förstå information och få hjälp rörande boende (praktisk hjälp, vaktmästare etc.).

De universalistiska faktorerna är betydande då det gäller att förbättra sin situation på ett materialistiskt plan. Kvinnorna upplever att kunna få tillgång till och förstå information från olika håll är bland de viktigaste orsakerna till att vilja lära sig svenska, vilket syns tydligt i punkterna ovan. Att kunna tillgodogöra sig information skapar möjligheter att kunna röra sig i samhället och tillgodose sina behov, t.ex. för att "...prata med doktor" som nästan alla deltagarna är överens om är det viktigaste.

Kvinnorna i gruppen fick även diskutera fram en rangordning på dessa saker. Jag frågade *hur* viktigt det var att kunna kontakta t.ex. vårdcentralen osv för att kunna besvara den första forskningsfrågan som syftar till att utforska hur viktiga de olika typerna av sociala resurserna är för kvinnorna och deras livskvalitet och välbefinnande. Den inledande allmänna frågan löd: Vad behöver ni för att känna er nöjda och fungera bra i er tillvaro i Sverige?

Vidare gjordes frågan mer konkret genom kortare och mer lättformulerade frågor som ses i följande citat.

Intervjuaren: "Vad tycker ni är viktigast?" (Jag pekar på tavlan där vi skrivit ner dessa olika saker). "Vad kommer som nummer ett, vad måste man ha i sitt liv?"
Vad jag ville få fram med dessa frågor var vad kvinnorna ansåg vara det viktigaste behovet att uppfylla för att kunna göra en rangordning för hur de prioriterar resurserna.

K8 och K10: "Prata med doktor."

Två av kvinnorna menar att kommunikation med läkare för att kunna få hjälp om man blir sjuk är av hög prioritet, vilket de flesta i gruppen instämmer med genom att de nickar och håller med.

Intervjuaren: "Ok, prata med doktorn, och förstå vad han säger?"

Jag ville alltså bekräfta att jag har förstått rätt genom att sammanfatta kvinnornas resonemang kring denna fråga.

K9: "Ja, måste förstå vad han pratar..."

Intervjuaren: "Och kanske också det är viktigt att förstå vårdcentralens information såväl som vad läkaren säger?"

K6: "...jo jo prata med vårdcentralen mycket viktigt, man kan inte vara sjuk...om jag är sjuk jag kan inte laga mat eller göra någonting, vem ska fixa allt?"

K3: "...prata med doktor mycket viktigt...jag blir sjuk eller mina barn blir sjuk vi måste fixa hjälp..."

K1: "...men också vi måste veta vilken information, om jag inte förstå vad betyder någonting jag kan inte hjälpa min man eller mina barn."

Jag ber kvinnorna fortsätta på tavlan och tala om vad som kommer som näst viktigast osv.

Intervjuaren: "Ok. Och vad kommer sen som viktigast? Vilken är nummer två och tre?"

K5: "Information. Om jag vill prata med någon eller förstå vad någon skriva, mycket viktigt för att fixa pengar, man måste ha pengar annars inget liv"

Vi diskuterar vilka konsekvenserna missförstånd, på grund av att man inte förstår varandra, skulle kunna leda till mellan olika aktörer som kvinnorna är beroende av gällande deras ekonomi.

K8: "Ja ja, socialen fixa pengar men jag måste förstå vad dem skriva till mig."

Några av de andra kvinnorna tar upp försäkringskassan som en aktör vilken är viktig att ha god kommunikation med.

K3: "...också försäkringskassan samma, också viktigt att förstå vad dem skriver till mig eller min man."

Intervjuaren: ”Ok, så att kunna förstå information för att t.ex. få underhållsstöd och hjälp med ekonomin när man är sjuk är mycket viktigt, och hamnar som nummer två i listan? Och vad kommer sen?”

Vi pratade alltså om ekonomiska resurser som kan utebli på grund av att man inte förstår olika blanketter, intyg eller meddelanden från t.ex. försäkringskassan. Och även hur svårt det är när man inte kan eller har svårt att fylla i olika blanketter.

Vidare frågar jag vad kvinnorna mer upplever att de behöver för att kunna fungera i samhället, och diskussionerna berör främst inköp i mataffärer som kvinnorna upplever kan vara lite svårt då man inte alltid förstår vad innehållet kan vara.

K3: ”Mmm...gå i affärer, måste köpa mat och kanske skor och så..”

Intervjuaren: ”Ja man måste ju ha mat på bordet, och barnen måste ha skor och kläder, det är viktigt.”

K2: ”Ja kläder och skor till barnen måste ha. Barnen måste ha bra kläder till skolan och så.”

Diskussionerna fortsätter på samma sätt som ovan angående resterande av de saker kvinnorna själva listat som saker att kunna tillgå för ett fungerande liv.

Kvinnorna diskuterade fram att vård var det viktigaste för ett fungerande liv. Att kunna läsa och skriva upplevde kvinnorna även vara viktigt för en god kommunikation med samhället, vilket i sin tur bidrar till att de kan få tillgång till olika medel i samhället som de kan tänkas behöva.

Vidare rangordnade kvinnorna hur viktiga resurserna är för dem i följande ordning:

- Att kunna kontakta vårdcentralen och förstå vad läkare säger.
- Förstå information från myndigheter (främst socialförvaltningen och försäkringskassan).
- Handla mat, kläder och annat.
- Hjälpa barnen (de som har barn, och främst saker gällande barnens skolgång).
- Skaffa körkort
- Skaffa arbete
- Skaffa svenska vänner
- Förstå information och få hjälp rörande boende (praktisk hjälp, vaktmästare etc.).

Den första diskussionen var, som väntat, lite trög att komma igång med i början, innan man kände sig ‘varm i kläderna’. Detta kanske också berodde på att ordet lämnades fritt, så att den som ‘kände sig manad’ fick ta initiativet till kommentarer. Alternativet hade varit att ställa direkta frågor i tur och ordning till respondenterna. Jag valde bort denna taktik, eftersom jag ville undvika att mötet skulle upplevas som kravfyllt och formellt, snarare än otvunget och informellt. Stämningen, engagemanget och deltagandet förbättrades emellertid i takt med att allt fler bidrog med sina åsikter. Redan efter första halvtimmen hade nästan alla kommit till tals minst ett par gånger. Som ofta i gruppsammanhang var det t.o.m. ibland svårt att få ett par av respondenterna att begränsa sina inlägg, både tids- som innehållsmässigt. Det stod helt klart för mig, att de flesta av kvinnorna uppskattade att någon intresserade sig för deras livssituation på den detaljnivå som resursfokusets resulterade i.

6.2 Upplevd resursbrist

De saker som kvinnorna tar upp som viktigt att ha tillgång till och som de i nuläget upplever

sig ha mer eller mindre brist av har jag kategoriserat under resurserna *information, varor, affekt, pengar och tjänster*. Status uteblir eftersom kopplingen till följande resurser är mer aktuella.

Information:

- Kontakta vårdcentralen och förstå vad läkare säger.
- Förstå information från myndigheter (främst socialförvaltningen och försäkringskassan).
- Hjälpa barnen (de som har barn, och främst saker gällande barnens skolgång).

Varor:

- Handla mat, kläder och annat.

Affekt:

- Skaffa svenska vänner

Pengar:

- Skaffa arbete
- Skaffa körkort

Tjänster:

- Förstå information och få hjälp rörande boende (praktisk hjälp, vaktmästare etc.).
- I fokusgrupperna diskuteras varför dessa saker tas upp, varför de är viktiga och på vilket sätt kvinnorna upplever att de kan få tillgång till sakerna.

Nedan följer exempel på respondenternas uttalanden i samband med de olika resursklasserna:

Information

En del av kvinnorna vill kunna hjälpa sina eventuella barn eller barnbarn, och ser hur kunskap i svenska språket är en viktig del i detta, åtminstone vad det gäller saker som berör skolgången.

Intervjuaren: "När är det svårt att inte kunna läsa och förstå svenska? Vid vilka tillfällen behöver man förstå annan information?"

K2: "...ibland svårt förstå vad fröken skriva, jag måste fråga min brorson läsa vad hon (fröken) skriva..."

K9: "Nej man kan inte hjälpa med läxor så bra också..."

K10: "...jo om man pratar svenska mer lätt med barnens skola."

De uttrycks även i gruppen att de tycker det är svårt att förstå informationen som ges ut av skolan, t.ex. lappar som ska skrivas på, eller något annat som angår barnet.

Intervjuaren: "Och annan information från skolan är svår att förstå?"

K3: "Ja ibland jag förstår inte, vad heter...veckobrev, kanske dem måste ha mat från hemma när dem gå någonstans med skolan...måste hela tiden fråga annan person vad skriva skolan till oss."

Frågan ställdes återigen vilken slags information de saknar, och det visade sig att kommunikation med socialförvaltningen anses även vara viktigt.

Intervjuaren: "Får ni information från någon annan som är viktig att förstå som ni känner att ni inte riktigt kan förstå?"

K4: "....kanske ibland måste ringa socialen...jag inte förstå vad dem säga och dem kanske inte hjälpa mig."

K5: "Ja om dem inte hjälpa mig jag har inga pengar eller så, vad ska jag göra..."

Intervjuaren: "Ni menar att information kan gå er förbi som gör att det påverkar ekonomin, alltså ni får inte pengar till hyran osv.?"

K5: "Jo jo så. Svårt också att skriva saker på papper."

Kvinnan menar att fylla i formulär med rätt information kan vara svårt. Hon upplever alltså att missförstånd kan helt enkelt leda till att ett eventuellt ekonomiskt bidrag kan utebli på grund av misskommunikation, vilket kan få allvarliga konsekvenser då det kan handla om pengar till hyra och/eller uppehälle. Problemet gäller även när formulär och ansökningar ska fyllas i, och andra myndigheter som t.ex. försäkringskassan nämns.

Varor

En kvinna berättar att deras familj var utan mat i fyra dagar, för de visste helt enkelt inte hur man gjorde, ingen visade hur man fick ut pengar, var affärerna låg eller vilka matvaror som är vad. För att köpa en sådan enkel sak som mjölk är svårt då man inte kan språket eller förstår landets valuta.

K2: "När jag komma till Sverige första gången jag inte vet vilken är mjölk eller mjöl eller så, mycket svårt för mig, inte roligt. Man måste köpa mat och kläder till familjen, men jag kan inte språket."

K4: "....jag komma till Sverige första gång jag veta ingenting, hur fixa mat till min familj...ingen berätta för mig."

Här är det tydligt att kunskap i svenska språket behövs för att tillgodose ett av de mest basala behoven hos familjen.

Affekt

Jag frågar vidare hur de ser på att ha relationer med svenskar, och varför det skulle kunna vara viktigt.

Intervjuaren: "Hur viktigt är det med det sociala livet i Sverige?"

Jag får förklara en stund vad socialisera och att vara social innebär, då många kopplar det till socialförvaltningen.

K10: "Familj är mycket viktigt det sociala."

Intervjuaren: "Och vänner? Kanske svenska vänner?"

K10: ”..jo mycket bra med svenska kompis. Man lära mycket bra svenska med bra kompis...också lära svensk tradition.”

Intervjuaren: ”Så umgås med svenskar gör det lättare att lära sig svenska?”

K8: ”Ja man lära mycket med andra svenskar, också bra med svenska kompis, bra att känna någon svensk person som kan hjälpa. Också jag hjälpa dem.”

Jag upplever att de flesta vill skapa kontakter med svenska medborgare, och förstår att de anser att de lär sig svenska i umgänge med svenskar. Att ha svenska kontakter verkar även tyckas underlätta vägen till gemenskap och delaktighet i samhället.

K9: ”...med svenska kontakt mycket bättre kanske hjälpa mig hitta jobb, kanske hon hjälpa mig så...också dricka kaffe nångång!”

Pengar

Dessa resurser upplever kvinnorna brister av och upplever vara viktiga. De ser pengar som en viktig del för att kunna uppfylla sina behov som sträcker sig allt från att kunna betala hyran till att kunna åka på semester och hälsa på i sitt hemland, och pengar anser de få tillgång till om de har ett arbete. När vi diskuterar hur man kan skaffa sig bättre ekonomi, är det en kvinna som skojar om att vinna på lotto. Men hela gruppen är överens om att vägen till bättre ekonomi är att arbeta.

K8: ”....måste jobba, finns bara pengar om det finns jobb.....om man inte vinner lotto! Haha.?”

Intervjuaren: ”Vad är viktigt att kunna göra, och som kräver att man har pengar?”

K3: ”Varje sommar vi åka till mitt hemland och träffa kusiner, och min mamma bor där med min bror. Jag blir jätteglad när jag får träffa dem.”

Jag placerar ”skaffa körkort” i denna kategorin eftersom kvinnorna talar om detta i samband med att de vill ha arbete, och arbete ger pengar (körkortet ser jag som medel till ett önskvärt mål hos kvinnorna.)

K6: ”...kanske inte går cykla till jobb...måste köra bilen...inte lätt med jobb utan körkort”

Intervjuaren: ”Så för att ha chans till arbete, vilket innebär att skaffa pengar, så underlättar det om man kan köra bil?”

K9: ”Jo det är mycket svårt när man inte har bil, chefen vill också att det finns körkort hos mig.”

Kvinnan menar att jobb chanserna ökar även om man inte har bil men enbart körkort.

Tjänster

Vad som går att sortera in under kategorin *tjänster* är kvinnornas beskrivning av hur de värdesätter att kunna ringa och be om hjälp med praktiska saker som berör boendet. Om man inte kan förklara vad man vill ha åtgärdat återstår ju problemet.

K6: ”...kanske någonting måste laga....jag måste ringa vad heter han...komma laga”.

Intervjuaren: "Du menar vaktmästaren, som ser till att allt fungerar i lägenheten?"

K8: "Ja ja vaktmästar."

Vi diskuterar att vaktmästare kan vara bra att kontakta när det gäller boendet och om något går sönder.

Under våra diskussioner var de flesta med och diskuterade fram svar sinsemellan i gruppen (någon eller några kvinnor gav ett svar riktat till mig när de hade resonerat klart om jag inte själv var med så mycket i diskussionen). Två-tre stycken kvinnor hördes och uttryckte sina åsikter oftare och mer än de andra (gäller främst för K8, K9 och K10), och dessa förde ofta gruppens talan efter diskussionerna. Ett par-tre stycken uttryckte sig med ett medhållande "ja", en medhållande nick eller sa ingenting (gäller för K 7 som aldrig sade någonting, och K1 och K4 någon enstaka kommentar ibland). Detta innebär att de svar en del kvinnor har gett inte kan representera hela gruppens åsikter om hur de upplever de olika resurserna.

Tid har, som tidigare nämnt, även gått åt för att reda ut olika begrepp som förekommit i mina frågor, jag har haft känslan av att de förstått mig rätt men det finns ändå en liten chans att någon har missförstått frågan, vilket då betyder att jag inte fått helt korrekta svar.

7. DISKUSSION

Kvinnorna som är deltagare i projektet upplever mer eller mindre avsaknad av tillgång till information, tjänster, pengar och till viss del affekt och status eftersom det är dessa som tas upp i diskussion. Tillgång till dessa sociala resurser är önskvärt, och kan med all sannolikhet påverka livskvaliteten. Kvinnorna har även värderat dessa resurser och resultatet tyder på att de är de universalistiska resurserna som värderas högst för tillfället (*information, varor och pengar*). Information och pengar är de resurser som är önskvärda i första hand.

Kvinnorna skulle kunna uppleva att de är beroende av samhället att förse dem med dessa resurser (eftersom t.ex. staten och socialförvaltningen tilldelar kvinnorna *pengar*), vilket kan skapa en känsla av hjälplöshet, som i sin tur påverkar välbefinnandet och motivationen. Som tidigare nämnts i samband med Banduras Social Cognitive Theory (1997), skulle detta innebära att kvinnornas känsla av self-efficacy är låg på grund av att de inte själva kan påverka resurs tillgångarna eller bristerna. Vi har med andra ord att göra med upplevelser av yttre kontrollokus. Regeringen har som förslag att öka förmåner i form av ytterligare bidrag för att skapa större motivation för invandrare att studera. Att öka bidragen innebär att man inte tar hänsyn till individens behov av inre kontrollokus, alltså den upplevda egenmakten.

Materiella resurser inte har naturligtvis också betydelse för motivationen och välbefinnandet, men människan är en vanemänniska och tröttnar på materiella resurser i större utsträckning än sociala relationer och ”mjukare” resurser, enligt forskning inom området habituering (Kazemi, 2009).

Carlson (2003) talar i sin avhandling om hur invandrar kvinnorna där menar att kunna svenska är när ”man klarar sig” i olika situationer. I denna studie kan man se liknande resultat, t.ex. i form av hur deltagarna värderar att kunna tillgodogöra sig information av olika slag. En typ av information skulle alltså i denna studie kunna gälla huruvida de kan genomföra dagliga aktiviteter såsom olika inköp för att kunna sätta mat på bordet, alltså att kunna förstå och göra sig förstådd i relation till livsnödvändiga aktiviteter. Nawyns et al. (2012) visar att invandrare värderar språkkunskapen som en social resurs, inte som en ekonomisk resurs. Det skulle alltså kunna finnas en anledning till att lägga mer vikt på individens self-efficacy, inre motivation och de partikularistiska resurserna för att öka välbefinnandet och motivation till lärande. Detta bör även skapa en känsla av möjlighet till självförverkligande och gemenskap, vilken i sin tur ger meningsfullhet i tillvaron. Som tidigare nämnts visar Nawyns et al. (2012) studie att invandrare värderar språkkunskapen som en social resurs, inte en ekonomisk.

Om inlärningsförmågan motiveras av inre eller yttre motivationsfaktorer kan bero på den kunskap de besitter, om kvinnorna behärskar språket så väl att de börjar närma sig arbetsmarknaden så kanske de styrs av inre motivation och kontrollokus, och vice versa. Men resonemanget ovan kan man tänka sig gälla för invandrade som redan behärskar en del svenska för att kunna tillgodose de basala behov som också berör yttre motivation. Med tanke på t.ex. kvinnan som var utan mat ett par dagar är yttre motivation i allra högsta grad drivkraften till att vilja kunna svenska för att helt enkelt kunna mätta sig själv och sin familj. Många kvinnor berättar liknande historier om hur svårt det var att bara handla mat varor i Sverige för första gången. Kvinnan som berättade att hon och familjen var utan mat en period mådde troligen inte bra för att hon hade ingen kontroll över situationen. Men när man väl har pengar i handen och hittat till affären återstår problemet att kunna läsa på förpackningar.

Många av kvinnorna är äldre och verkar vara mindre intresserade av att lära sig svenska, åtminstone inte för att använda svenskan för att skaffa sig jobb eftersom de är nära pensionsåldern och inte ska ut i arbetslivet längre. Men kunskap i svenska, och framförallt

deltagandet i projektet ger dem däremot möjlighet att skaffa sig och umgås med vänner och andra människor, de kommer till en plats utanför hemmet. En del kvinnor beskriver att det kan vara jobbigt att bara sitta hemma med sin make, eller ensam, och barnen kanske är utflugna. Projektet ger dem en meningsfull sysselsättning och en känsla av delaktighet, det är de inre motivationsfaktorerna som styr viljan att delta och lära sig svenska.

Status

Status var den kategori som uteblev från resultatet, troligen delvis på grund av mina egna tolkningar, men ett annat argument skulle kunna vara att status faktiskt inte är något som kvinnorna eftersträvar i första hand. Jag besökte några av kvinnorna som nu arbetar i caféet som nu blivit ett socialt företag tack vare deras egna insatser. Och jag får höra en berättelse från cirkelledaren som är ansvarig i caféet verksamheten. Caféet hade besök av Sveriges Kung och Drottning för en kort tid sedan. Väl medveten om vem Kungen var, frågade en av kvinnorna om kungen inte skulle betala för sitt kaffe då han druckit upp, varpå vakten fick skramla fram tio kronor. Ett tydligt exempel på hur självförtroendet har höjts hos dessa kvinnor, och en stor förändring i deras egen syn på sin nuvarande status. Dessa kvinnor hade jag inte möjlighet att låta ingå i studien, men om jag hade haft möjlighet till det så hade kanske en hypotes kunnat vara att dessa kvinnor är nu medvetna om sin status position, och hade då kanske upplevt en avsaknad av denna resurs om den försvann. Samtliga kvinnor som denna studie handlar om har varken haft arbete (betalt utanför hemmet) eller någon skolgång att tala om i sina hemländer.

Projektets betydelse för inläring och välbefinnande

Projektet som studerats i denna studie skapar förutsättningar att lära sig svenska i egen takt och efter egna förutsättningar, jag tror att detta främjar individens kontroll över sin egen situation. Många av dessa kvinnor lider dessutom av trauman de upplevt i hemlandet och behöver olika lång rehabiliteringstid, vilket projektet har stor förståelse för och finns som ett stöd, stress påverkar inläringstillståndet i allra högsta grad. Projektet är på så vis många gånger mer terapeutiskt än vad det är ett utbildnings program, med skillnaden att kvinnorna här lär sig mer och snabbare än vad de skulle göra i en "traditionell" institution med enbart teori. Man tar här hänsyn till kvinnornas individuella förutsättningar för att kunna lära sig och när de är mottagliga för, och kan hantera ny kunskap. Projektets lärande miljö skapar väldigt goda förutsättningar för att kunskapen ska bli meningsfull, man blandar ständigt teori med praktik t.ex., och ofta väljer kvinnorna själva vad de vill lära sig om. Att kunskapen är meningsfull påverkar motivationen till att vilja lära sig.

För närvarande har invandrarkvinnor möjlighet att delta i projektet så länge de behöver, men detta kan komma att tidsbegränsas och innebär att en kvinnas process kanske avbryts på ett sätt som leder till inget annat än att hon hamnar hemma igen, och beroende av socialbidrag.

Projektet fungerar bra, mer forskning och stöd kring detta fungerande koncept. Kvinnornas uppfattning är att sfi inte gör mycket nytta, varken för språkinläring eller motivation bla. För att kunskapen för dem inte går att koppla direkt till praktiken.

Jag tror att utbildningssystemen generellt sett idag borde se över om det är möjligt att baka in praktik parallellt med teori, för att som tidigare diskuterat, göra kunskapen mer relevant för individen, vilket i sin tur skapar meningsfullhet i kunskapen och då motiverar till lärande på ett annat sätt.

Min förhoppning med denna studie är att den kan skapa förståelse hos omgivningen

för grupper i utanförskap, och skapa förståelse för vilka begränsningar som skapas av att inte kunna det rådande språket. I detta fall beror utanförskapet väldigt mycket på att man inte kan kommunicera, men det finns även andra faktorer som t.ex. psykisk ohälsa hos den här gruppen vilket påverkar hälsan, och möjligheterna för att kunna leva ett normalt liv, dvs kunna ta del av samhället.

Marginaliserade grupper befinner sig i utanförskap delvis på grund av allmänhetens rädsla och okunskap om gruppen, och brist på förståelse för individers olika förutsättningar. Och detta skapar i sin tur stigmatisering, gruppen lever upp till allmänhetens förväntningar om vilken "kategori" de anses höra hemma i, och betar sig därefter. En viktig del i hälsopedagogens roll borde ligga i att försöka förmedla och upplysa om detta för att på så sätt minska skillnader mellan individer.

Hur hälsa definieras varierar från individ till individ, eller från grupp till grupp beroende på den kultur man är uppvuxen i, och vilka värderingar som råder i den sociala omgivningen. En holistisk syn på hälsa och välbefinnande innebär att hälsan kan delas upp i fyra dimensioner, fysisk, psykisk, andlig och social hälsa. Alla delar är lika viktiga för välbefinnandet, men vissa delar kan upplevas som mer betydelsefulla än andra. En perfekt balans mellan de fyra delarna vore idealiskt, men troligtvis omöjlig att uppnå.

Att arbeta som hälsopedagog innebär att en individs definition av hälsa, vara lyhörd, nyfiken, öppen och förstående för varje individs upplevelse av hälsa kommer skapa förutsättningar för främjande av hälsa och livsstilsförändringar.

Hittills har jag upplevt att det är viktigt att även bearbeta hela grupper, och att det kan stärka individers känsla av socialt stöd genom att gemensamma värderingar kommer fram, och bara det att få sin röst hörd påverkar positivt på hälsan. I vissa fall tror jag att det kan vara rent terapeutiskt att få prata ut om funderingar och upplevelser.

En hälsopedagog skulle kunna fungera som en samordnare av hälsofrämjande insatser som främjar alla hälsans delar, och samverkan mellan olika aktörer i samhället för att minska social ohälsa och marginalisering. Med samverkan skulle jag gärna även vilja syfta till att skapa större kommunikation och samarbete med olika aktörer i samhället. Och målet vore att sakta men säkert skapa en större förståelse och acceptans hos allmänheten för utsatta människors livssituationer och förutsättningar. Hälsopedagogik skulle kunna innebära att göra en insats för psykosocial hälsa hos utsatta grupper.

8. SLUTSATS

Motivationen varierar troligen beroende på vilka behov individen har i livet. Om en individ t.ex. aldrig har studerat och upplevt inre tillfredsställelse genom kunskap, utöver livsuppehållande syfte, är det troligt att motivationen och behovet efter sociala resurser påverkas av materialistiska faktorer, då en individ som inte behövt tänka på att tillfredsställa basala behov möjligen styrs av andra inre motivationsfaktorer och önskan om tillgång till helt andra resurser.

I pedagogiskt syfte vore det intressant att innan en läroplan framställs utforska individers tidigare erfarenheter och tankar kring hur de ser på användandet av kunskapen som ska förvärfvas, att sätta upp och kartlägga individuella målsättningar för bästa studieresultat, och framförallt för hälsan och välbefinnandet.

Litteraturförteckning

Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: Freeman.

Carlsson, M. (2002). *Svenska för invandrare- brygga eller gräns. Syn på kunskap och lärande inom sfi-undervisningen*. Göteborg: Sociologiska institutionen, Göteborgs universitet.

Dahlin-Ivanoff, S. (2011). Fokusgruppsdiskussioner. I G. Ahrne & P. Svensson (red). *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.

Dewey, J. (1998). *How we think*. Boston: Houghton Mifflin Company.

Egidius, H. (2000). *Pedagogik för 2000-talet*. Stockholm: Natur och Kultur.

Fejes, A. & Thornberg, R. (2009). Kvalitet och generaliserbarhet i kvalitativa studier. I Fejes, A. & R. Thornberg (red.). *Handbok i kvalitativ analys*. (s. 216-235). Stockholm: Liber.

Foa, E. B., & Foa, U. G. (1976). Resource theory of social exchange. In J. W. Thibaut, J. T. Spence, & R. C. Carson (Eds.), *Contemporary topics in social psychology*. Morristown, NJ: General Learning Press.

Foa, U. G., Törnblom, K. Y., Foa, E. B. & Converse, J. (1993). Introduction: Resource theory in social psychology. In U. G. Foa, J. Converse, K. Y. Törnblom & E. B. Foa (Eds.), *Resource Theory: Explorations and applications*. CA: Academic Press.

Godfrey, P. C. (2008). Social Capital. *ESR Review*, 10, 2.

Harvey, B. & Thomas, J. (2004). Examination of current research: Locus of control, self-monitoring, student responsibility, and academic motivation.
<http://www.emporia.edu/tec/600dps3.htm>

Hobfoll, S. E., Johnson, R. J., Ennis, N. & Jackson, A. P. (2003). Resource loss, resource gain, and emotional outcomes among inner city women. *Journal of Personality and Social Psychology*, 3, 632 – 643.

Hobfoll, S. E. (2002). Social and psychological resources and adaptation. *Review of General Psychology*, 6, 307–324.

Kazemi, A. (red.) (2009). Välbefinnande. I A. Kazemi (red.), *Välbefinnande i arbetslivet – socialpsykologiska perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.

Kullberg, B. (2004). *Etnografi i klassrummet*. Lund: Studentlitteratur.

MacArthur, C. & MacArthur, J. (1999). *Personal control research network on socioeconomic status and health*. <http://macses.ucsf.edu/Research/Psychosocial/notebook/control/health/html>

Maykut, P. & Morehouse, R. (1994). *Beginning Qualitative research: A philosophic and practical guide*. New York: Routledge-Farmer.

- Molin, M., Gustavsson, A. & Hermansson, H.E. (red) (2008). *Meningsskapande och delaktighet. Om vår tids socialpedagogik*. Göteborg: Daidalos.
- Nawyn, S.J., Gjakaj, L., DeBrenna, LaFa A. & Grace, B. (2012). Linguistic Isolation, Social Capital, and Immigrant Belonging. Michigan State University. *Journal of Contemporary Ethnography*. 41(3) 255-282
- Nesdale, D. & Mak, S.A. (2004). *Ethnic identification, self-esteem and immigrant psychological health*. University of Canberra, Australia: Centre for Applied Psychology.
- Ryan, R.M. & Deci, E. L. (2000). Intrinsic and Extrinsic Motivations: Classic Definitions and New Directions. *Contemporary Educational Psychology* 25, 54-67.
- Rotter, J. B. (1982). *The development and application of social learning theory*. New York: Praeger.
- Svensson, P. & Ahrne G. (2011). Att designa ett kvalitativt forskningsobjekt. I G. Ahrne & P. Svensson (red.). *Handbok i kvalitativa metoder*. (s. 19-33). Malmö: Liber.
- Svensson, L. (2009). *Introduktion till pedagogik*. Finland: Nordstedts akademiska förlag.
- Trost, J, Levin, I. (2004). *Att förstå vardagen: med ett symboliskt interaktionistiskt perspektiv*. Lund: studentlitteratur.
- Tholander, M. & Thunqvist Cekaite, A. (2009). Konversationsanalys. I Fejes, A. & R. Thornberg (red.). *Handbok i kvalitativ analys*. (s. 154-177). Stockholm: Liber.
- Törnblom, K. & Kazemi, A. (2012). Some conceptual and theoretical issues in Resource Theory of Social Exchange. Pp. 33-66 in K. Törnblom & A. Kazemi (Eds.), *Handbook of Social Resource Theory*. New York: Springer.
- Vetenskapsrådet (200). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet. Tillgänglig via <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>
- Åsberg, R. (2000). *Ontologi, epistemologi och metodologi. En kritisk genomgång av vissa grundläggande vetenskapsteoretiska begrepp och ansatser*. IPD rapport nr 2000:13. Göteborgs Universitet.
- www.migrationsinfo.se
- www.sou.gov.se/akka/

Bilaga 1. Följebrev

Hej.

Mitt namn är Emma Törnblom och jag studerar sista terminen på Hälsovetenskapligt vid Halmstad Högskola. Mitt intresse rör social hälsa och jag ska nu skriva min C-uppsats inom ett område som berör nyanlända invandrare och deras integrationsprocess in i det svenska samhället.

Studien kommer innebära att jag behöver intervjua och observera ett antal individer inom en miljö som lär ut svenska, för att skapa mig en uppfattning om deras syn på att lära sig svenska, och vilken betydelse den nyförvärvda kunskapen har.

Jag undrar härmed om individerna inom denna lärmiljö skulle vilja delta i intervjuer, i grupp eller individuellt (det som känns mest bekvämt för deltagaren). De resultat jag kommer få fram kommer att kunna bidra med förståelse för invandrades situation (att lära sig ett nytt språk i ett nytt land) och villkor för lärande.

All information som samlas in under min studie hanteras konfidentiellt, och alla deltagare garanteras anonymitet.

Vid eventuella frågor kontakta mig gärna per mail eller telefon.

Tack på förhand!

Med vänlig hälsning

Emma Törnblom

Telefon: 0703826368

e-post: stadmaran@hotmail.com eller emmtor10@student.hh.se

Bilaga 2. Diskussionsguide

VIKTEN AV DE OLIKA TYPERNA AV RESURSER

(Utifrån forskningsfråga 1: Hur viktiga upplevs olika typer av sociala resurser vara för livskvaliteten och välbefinnandet?)

Inledande allmänt hållen fråga: Vad behöver du för att du ska känna dig nöjd och kunna fungera bra i din tillvaro i Sverige?

- För de olika saker/resurser som nämns ställs följdfrågor som fokuserar hur pass viktiga dom upplevs vara.

Ex.: Hur viktigt är det att få tillgång till X (t.ex. information)?

- Om denna fråga visar sig vara alltför abstrakt, kan mera konkreta exempel ges som hjälp att formulera sina tankar.

- För att få en bild av rangordningen mellan resurserna, hur viktiga dom är sins emellan, ställs fler följdfrågor.

UPPLEVD RESURSBRIST

(Utifrån forskningsfråga 2: Av vilka slags resurser, och i vilken utsträckning, upplevs det finnas brister?)

Inledande allmänt hållen fråga: Upplever du att något fattas dig för att du ska kunna känna dig nöjd och fungera bra i din tillvaro i Sverige?

- För de olika saker/resurser som nämns ställs följdfrågor som fokuserar hur pass allvarlig den eventuella bristen upplevs vara.

Ex.: Hur svårt är det för dig att du inte har någon eller tillräckligt av X (t.ex. information)?

- Om denna fråga visar sig vara alltför abstrakt, kan mera konkreta exempel ges som hjälp att formulera sina tankar.

Ex.: Hur mycket hindrar dig bristen på X att kunna hjälpa barnen i skolan, att kunna handla i affärer, att kunna umgås med svenskar, etc.

